

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Per Aas
Tlf. 22 05 45 41

Vår dato
2005-12-08
Deres dato
2005-11-17

Vår referanse 2004/00442/013
Arkiv: -B21
Deres referanse

Hørings svar - opphevelse av etterregningsbestemmelsen i prisutjevningsordningen for melk og innføring av et kapitalavkastningskrav rettet mot Tine BA

Viser til Landbruksdepartementets brev av 17.11.05.

Norges Bondelag bygger sine vurderinger av det foreliggende forslag på årets jordbruksavtale, St.prp. 69 (2004-2005) og Stortingets behandling av denne.

Videre vil Norges Bondelag understreke den rolle Tine BA er tillagt som markedsregulator og det ansvar markedsregulator har for å oppfylle jordbruksavtalens prisbestemmelser om å ta ut den avtalte målpris ved et marked i balanse. Norges Bondelag vil videre vise til Flertallsregjeringens politiske plattform (Regjeringserklæringen), der det bl.a. heter at "...Regjeringen vil videreføre markedsordningene. Samvirkets rolle som markedsregulator skal sikres".

Norges Bondelag forutsetter at de endelig fastsatte retningslinjer utformes slik at et forhåndsfastsatt kapitalavkastningskrav rettet mot Tine BA, ivaretar jordbruksavtalens prisbestemmelser og Regjeringens understrekning av markedsordningens betydning og samvirkets rolle.

Norges Bondelag legger dessuten stor vekt på at den forestående revisjonen bør bidra til å skape økt stabilitet og ro rundt markedsordningen for melk.

Markedssituasjonen på melkesektoren

Tine har i dag konkurranse fra norske aktører innenfor alle hovedsegmenter i markedet for foredlede melkeprodukter. I sin rapportering for 3. kvartal 2005, oppgir Synnøve Finden AS at de har en markedsandel på 24 % for gulost totalt. Q-meieriene er Tines hovedkonkurrent for flytende melkeprodukter. Q-meierienes administrerende direktør uttaler til *Dagens Næringsliv* 30.11.05 at selskapet ser ut til å få en markedsandel for 2005 samlet for flytende produkter på 13 %. Andelen har vært stigende gjennom 2005, og for

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse:	Besøksadresse:	Telefon:	Telefaks:	E-postadresse	Internet:
PB 9354 Grønland 0135 Oslo	Schweigaards gt. 34c Oslo	22 05 45 00	22 17 36 68	bondelaget@bondelaget.no	www.bondelaget.no
Norges Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891		
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto:	8101.05.91392		

Vår dato
2005-12-02

Vår referanse
2004/00442/013

---

desember måned vil markedsandelen passere 20 %. Normilk er en veletablert konkurrent til Tine i tørrmelkemarkedet. I tillegg til konkurranse fra norske aktører, er det økende importkonkurranse, først og fremst innenfor ostesegmentet.

I sitt høringsnotat av 17.11.05, legger Landbruks- og matdepartementet til grunn at konkurransen i melkemarkedet er meget begrenset.

Med bakgrunn i den markedssituasjonen som er beskrevet ovenfor, kan ikke Norges Bondelag si seg enig med departementets vurdering av markedssituasjonen. Tine er fortsatt en dominerende aktør, men har i dag betydelig konkurranse innenfor alle hovedsegmenter i melkemarkedet. Tines muligheter for ulovlig kryssprissubsidiering er således svært begrenset.

Opphevelse av någjeldende etterregningsordning

Etterkontrollen har, siden den ble innført som en del av prisutjevningsordningen 01.07.00, hatt to ulike formål. Dels å kontrollere markedsregulators råvareverdier i forhold til målprisene, og dels å vurdere eventuell kryssprissubsidiering fra markedsregulator. Gjennom den omlegging av ordningen som fant sted 01.01.04, benyttes ikke lenger etterkontrollen som kontrollmekanisme i forhold til uttak av jordbruksavtalens målpris. Økt konkurranse i meieriindustrien (se ovenfor) og nye kontrollregimer (Konkurransetilsynet) overflødiggjør systemet også i forhold til eventuell ulovlig kryssprissubsidiering.

I forbindelse med omleggingen 01.01.04, ble det forutsatt fra avtalepartenes side at etterregningsordningen skulle avvikles. Någjeldende etterregningsordning har dessuten vært svært krevende å administrere, og den har skapt mye uro.

Norges Bondelag støtter på dette grunnlag departementets forslag om å oppheve någjeldende etterregningsordning.

Differensiering av kapitalavkastningskravet

I høringsbrevet ber departementet om en vurdering av et eventuelt differensiert kapitalavkastningskrav. Et differensiert kapitalavkastningskrav i for eksempel tre produktgrupper, vil i sin natur ha samme karakter som dagens etterkontrollmodell. *Ut fra de samme argumenter som gjelder for etterkontrollen, avviser Norges Bondelag en modell med et differensiert kapitalavkastningskrav i tre grupper av meierivarer.*

Innføring av et kapitalavkastningskrav rettet mot Tine

Norges Bondelag viser til sluttprotokollen fra årets jordbruksoppgjør, der det framgår at det skal fastsettes et normert forhåndsfastsatt kapitalavkastningskrav rettet mot Tine sin industrielle melkebaserte virksomhet. Norges Bondelag kan imidlertid ikke støtte den praktiske modell som presenteres i høringsnotatet av 17.11.05.

Krav om utbetaling av kapitalavkastningen

Tine er en samvirkeorganisasjon som er eid og styrt av melkeprodusentene. Et viktig element i eierstyringen er, i henhold til vedtekter og generell selskapslovgiving, fordeling av kapitalavkastningen (årsoverskuddet) mellom eiere (melkepris) og selskap (egenkapitaloppbygging). I praksis vil forslaget fra Landbruks- og matdepartementet frata eierne denne myndigheten.

Tine som selskap er gitt oppgaver knyttet til gjennomføring av markedsordningen for melk. Dette innebærer at selskapet vil måtte gjennomføre oppgaver etter retningslinjer fastsatt av myndigheter/avtaleparter. Det synes imidlertid å være bred enighet om at de "forvaltningsmessige oppgavene" bør avgrenses best mulig, og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig.

Formålet med å fastsette et kapitalavkastningskrav rettet mot Tine, er å sikre marginer i melkeforedlingen som gjør at Tines konkurrenter, dersom de driver minst like effektivt som Tine, skal få dekket sine kostnader, inklusiv egenkapitalavkastning. Hvorvidt Tines kapitalavkastningskrav er oppfylt eller ikke, vil enkelt kunne registreres gjennom selskapets regnskaper. Det er ikke nødvendig å stille krav om utbetaling til melkeleverandørene for at formålet med modellen skal kunne oppnås.

Et krav om utbetaling av kapitalavkastningen til melkeleverandørene vil gjøre det svært vanskelig for Tine å bygge opp ny egenkapital. Dette vil sette selskapet i en helt egenartet situasjon i næringslivet, og det vil legge helt urimelige begrensninger på den langsiktige utviklingen av selskapet.

Norges Bondelag vil på denne bakgrunn gå sterkt i mot forslaget om at det er den kapitalavkastningen som utbetales til produsentene, som skal benyttes som måleinstrument i ordningen.

Fastsetting av kapitalavkastningskravet

Som grunnlag for revisjonen av ordningen 01.01.04, ble det gjennomført grundige økonomiske vurderinger knyttet til Tines kapital, kapasitetsutnyttning og rentekrav. ECON sto sentralt i dette arbeidet. Aktører i meieriindustrien hadde ulike vurderinger av de analyser og konklusjoner som den gang ble gjennomført. Det samme gjaldt avtalepartene i jordbruket.

ECONs vurderinger har i stor grad blitt lagt til grunn, både for fastsetting av målprisen, for etterregningsordningen, og ved fastsetting av den doble kapitalavkastningen til uavhengige aktører. Landbruks- og matdepartementet foreslår at det samme tallmaterialet inntil videre også skal benyttes ved fastsetting av kapitalavkastningskravet rettet mot Tine.

Norges Bondelag har tidligere hatt innvendinger mot ECONs vurderinger, og blant annet ment at disse gir de uavhengige aktørene urimelig gode rammevilkår sammenliknet med Tine. Ønsket om stabilitet og ro rundt markedsordningen, tilsier imidlertid at det nå ikke bør settes i gang nye prosesser på dette området.

Vår dato
2005-12-02

Vår referanse
2004/00442/013

Norges Bondelag vil på dette grunnlag gi sin tilslutning til at ECON-analysen legges til grunn ved fastsetting av kapitalavkastningskravet som rettes mot Tine.

Norges Bondelag vil videre advare sterkt mot at det skal settes i gang en fornyet vurdering av relevant kapitalvolum i Tine, gjennom en taksering av Tines melkebaserte industrivirksomhet.

Når det har vært så omfattende diskusjon om størrelsen på relevant kapitalvolum i Tines foredlingsvirksomhet, så skyldes dette at det kan legges ulike verddivurderingsprinsipper til grunn. Like lite som det finnes én objektiv riktig verdi, like lite finnes det ett objektivt riktig verddivurderingsprinsipp. Ikke minst gjelder dette for et samvirkeforetak som Tine. Gjennom en ny prosess med verdifastsetting (uavhengig taksering), vil en garantert initiere en ny debatt rundt alle de tidligere stridstemaer knyttet til kapitalvolum i meieriindustrien.

Myndighetene har åpenbart hatt som målsetting at Tines markedsandeler bør reduseres. Reduserte markedsandeler vil lett kunne redusere Tines skalafordeler, og samtidig gi en dårligere utnytting av selskapets kapital. *Norges Bondelag er opptatt av at disse sammenhengene blir hensyntatt ved framtidige fastsetting av kapitalavkastningskrav rettet mot Tine.*

Den melkebaserte virksomheten

Formålet med å fastsette et kapitalavkastningskrav rettet mot Tine er, som nevnt ovenfor, å sikre marginer i melkeforedlingen som gjør at Tines konkurrenter, dersom de driver effektivt, skal få dekket sine kostnader. I dette perspektiv framstår det som faglig riktig å knytte kapitalavkastningskravet til Tines melkebaserte industrivirksomhet, og ikke til den samlede virksomhet i Tine Industri. Et dokumentasjonskrav til Tine om at det forhåndsfastsatte kapitalavkastningskravet skal stamme fra produksjon av melkeprodukter, fordrer imidlertid en regnskapsføring i Tine Industri som innebærer at en både i finansregnskap og balanse må skille mellom ulike aktivitetsområder i selskapet. Dette er i seg sjøl en krevende operasjon. I tillegg vil det måtte gjennomføres en rekke mer eller mindre skjønnsmessige vurderinger knyttet både til driftsmessige forhold og til fastsetting av balanseverdier. Disse skjønnsmessige vurderingene vil i stor grad være knyttet til de samme forhold som tidligere har skapt store stridigheter og debatt knyttet til kapitalbetraktninger innenfor etterkontrollen. Det bør derfor vurderes om det er mulig/hensiktsmessig å benytte det samlede resultat i Tine Industri som måleinstrument for om Tines kapitalavkastningskrav blir tilfredsstillt.

Med hilsen

Bjarne A. Undheim

Harald Milli